

**Затверджено на засіданні
кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
(протокол № 10 від 24. 04. 2024 р.)**

Завідувач кафедри

 Іванна КУЛИК

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

до державного екзамену

“Теорія соціальної роботи”

для студентів освітнього рівня “бакалавр”

спеціальності 231 Соціальна робота,

що навчаються за освітньою програмою “Соціальна робота”

(денної та заочної форм навчання)

1. Визначення соціальної проблеми, категорії соціальних проблем. Фактори, що впливають на вирішення соціальних проблем.
2. Взаємообумовленість соціальної політики і соціальної роботи. Адаптація соціальної політики України до стандартів Європейського Союзу.
3. Соціальна робота з сім'ями в умовах російсько-української війни: виклики та ризики.
4. Професійний соціальний працівник та соціальний працівник на громадських засадах (волонтер). Сфера діяльності добровольців соціальної роботи.
5. Причини волонтерства. Феномен самодопомоги.
6. Рух добровольців та державна політика.
7. Соціальні функції волонтерських агенцій.
8. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні та у світі.
9. Знання із суміжних дисциплін (психології, філософії, культурології, права тощо) та їх застосування у соціальній роботі.
10. Система цінностей у соціальній роботі. Цінності соціальної роботи за Шуламїт Рамон, Девідом Бренденом, Іганом.
11. Значення мови в роботі соціального працівника та використання позитивної лексики.
12. Приклади застосування знань із суміжних дисциплін у соціальній роботі.
13. Використання позитивної лексики щодо соціально незахищених верств населення в Україні (люди з особливими потребами, хворі на ВІЛ/СНІД, особи із наркозалежністю, особи похилого віку тощо).

14. Базові цінності соціальної роботи в Україні.
15. Рівні залучення клієнтів у процес соціальної роботи: отримувач, користувач, споживач.
16. Поняття «клієнт» у соціальній роботі. «Клієнт соціальної роботи» у широкому значенні та вразливі верстви населення в Україні.
17. Чотири стадії навчального процесу та їх важливість для навчання клієнтів і самоосвіти соціального працівника.
18. Схеми навчання клієнтів та здатність соціального працівника їх визначати.
19. Аналіз рис процесу соціальної роботи, в тому числі його циклічність.
20. Опис фаз процесу роботи з клієнтом: первинне оцінювання, планування догляду, втручання, кінцеве оцінювання.
21. Значення фази укладання контрактів у роботі соціального працівника з клієнтами.
22. Необхідність попереднього вивчення проблеми клієнта.
23. Аналіз ситуацій соціальної роботи із визначенням мети і завдань втручання.
24. Використання еко-мапи у процесі роботи соціального працівника з клієнтом.
25. Принципи соціальної роботи.
26. Характеристика професійної соціальної допомоги та професійних стосунків.
27. Здоров'єзберезувальна діяльність соціального працівника в мирних умовах і під час війни.
28. Професійні межі у стосунках соціального працівника з клієнтом.
29. Вплив російської агресії на соціокультурні та соціоструктурні зміни в українському суспільстві.
30. Негативні впливи у роботі соціального працівника.
31. Перелік можливих наслідків професійної діяльності соціального працівника та феномен вигорання. Причини вигорання.
32. Можливі заходи і технічні прийоми, які допомагають зменшити наслідки стресу і уникнути вигорання у роботі соціального працівника.
33. Сучасні дослідження, спрямовані на запобігання стресу та вигорання у роботі соціального працівника.
34. Прийняття професійних рішень у соціальній роботі.
35. Реалізація принципу комплексного підходу в роботі соціального працівника.
36. Дотримання соціальним працівником принципу партнерства і взаємної довіри.
37. Завдання госпітальної соціальної роботи.
38. Напрями соціальної допомоги.
39. Історія виникнення хоспісів, філософське підґрунтя ідеї їх створення. Моделі хоспісів.
40. Актуальність створення хоспісів в Україні.

41. Знання та навички, необхідні соціальному працівникові для роботи у хоспісах.
42. Необхідність функціонування денних центрів, їхнє значення у процесі соціальної реабілітації.
43. Навички, необхідні соціальному працівникові для роботи у денних центрах.
44. Напрями роботи соціального працівника у денних центрах.
45. Використання соціальним працівником під час роботи у денних центрах принципу «соціальна реабілітація+працевлаштування».
46. Особливості мультидисциплінарного підходу у соціальній роботі (робота мультидисциплінарної команди).
47. Недоліки догляду в інституціях у порівнянні із доглядом у громаді.
48. Завдання соціальної роботи у громаді. Менеджмент соціальних служб в умовах війни.
49. Догляд в інституціях у порівнянні з доглядом у громаді: економічний аспект та зручність для клієнта.
50. Можливості догляду у громаді в Україні. Приклади.
51. Державні та громадські соціальні служби: особливості роботи та їх взаємодія. «Третій сектор» в Україні: соціальний аспект.
52. Вплив недержавних організацій (НДО) на соціальну політику країни.
53. Значення НДО у соціальній роботі.
54. Мета діяльності благодійних організацій та фондів.
55. Недержавні організації в Україні, що надають соціальні послуги.
56. Особливості співпраці з міжнародними благодійними фондами: пошук інноваційних ідей, подача заявки на грант. Структура заявки на грант.
57. Особливості ресурсної підтримки недержавних організацій.
58. Діяльність Благодійної суспільної організації (COS) у Лондоні.
59. Введення посади благодійного асесора у Королівському вільному шпиталі.
60. Перші благодійні асесори у Великобританії та інших країнах. Навчання та підготовка перших благодійних асесорів.
61. Міжнародний обмін у галузі госпітальної соціальної роботи.
62. Асоціація соціальних працівників у психіатрії як одна із засновниць Британської асоціації соціальних працівників.
63. Сучасні практики соціальної роботи в умовах війни та інших глобалізаційних викликів.
64. Стислий огляд соціальної роботи до 1929 р.
65. Стислий огляд соціальної роботи з 1930-х рр. до 1990-х рр.
66. Термін “соціальний працівник” як юридичне позначення професії.
67. Індустріалізація суспільства, її наслідки та соціальна робота.
68. Заснування першої професійно орієнтованої на соціальну роботу школи.
69. Хронологія утворення шкіл соціальної роботи у світі. Перші публікації соціальних працівників.
70. Зміна підходів до соціальної роботи в періоди криз та стабілізації у суспільстві.

71. Інформаційний супровід, медіаформати та PR-технології у соціальній роботі.
72. Участь церкви у ранніх формах соціальної роботи як реакція на процес секуляризації.
73. Значення ранньохристиянського поняття “діяконія”. Амалія Сівекінг – засновниця діяконічного руху в соціальній роботі.
74. Генріх Віхерн та його рятувальний пункт для дітей, що піддаються моральній загрозі.
75. Теодор Фліднер як організатор притулку для жінок, звільнених з місць позбавлення волі.
76. Перші притулки сімейного типу у проекті Віхерна.
77. Фемінізм та його вплив на розвиток соціальної роботи. Професія соціального працівника як альтернатива фізичній, домашній роботі, уникання суперництва з чоловіками за робочі місця.
78. Жіночі асоціації у Франції, Німеччині, Англії.
79. Перші кроки та перші проблеми соціальної школи для жінок під керівництвом Алісії Саломон.
80. Створення Німецької жіночої Академії соціальної і педагогічної роботи.
81. Значення жіночого руху для розвитку соціальної роботи.
82. Перші кроки та перехід до формалізованих методів соціальної роботи у США.
83. “Дружні візитери” і благодійні товариства у США.
84. “Добра порада” як найбільш популярний метод роботи благодійних товариств у США.
85. Рух сеттлментів у Європі. Порівняння діяльності благодійних організацій та руху сеттлментів.
86. Становлення індивідуальної соціальної роботи. Мілфордська конференція: вісім загальних аспектів індивідуальної роботи.
87. Становлення та популяризація групової соціальної роботи.
88. Початок соціальної роботи у громаді.
89. Меценатство XIV – XX століть: спільні риси.
90. Діяльність братств щодо вирішення життєвих проблем населення міст і сіл. Братські школи: виховання дітей на високих моральних принципах.
91. Роль братств у підтримці сиріт та бідних. Підтримка Петром Могилою незаможних студентів.
92. Доброчинність Івана Мазепи.
93. Меценат Г. Г. Маразлі (створення нічних притулків, дешевих їдалень, богаділень).
94. Традиції українського благодійництва і меценатства.
95. Перспективи волонтерського руху в Україні.
96. Сучасний стан благодійності в Україні.
97. Вплив культурних чинників на розвиток соціальної роботи в Україні.
98. Вплив соціально-економічних чинників на розвиток соціальної роботи в Україні.

99. Роль соціально-психологічних та етнокультурних чинників у розвитку соціальної роботи в Україні.
100. Сучасні уявлення щодо призначень теорій соціальної роботи.
101. Традиційна класифікація теорій та моделей соціальної роботи.
102. Поява перших факультетів підготовки соціальних працівників та Школи соціальної роботи в Україні.
103. Історія створення Української Асоціації соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи.
104. Перспективи розвитку соціальної роботи в Україні.
105. Становлення соціальної роботи як науки в Україні.
106. Піклування про душевнохворих у середні віки в Європі. Створення лікарень по догляду за психічнохворими.
107. Проблеми самореалізації молоді в суспільстві ризику.
108. Соціальна робота як парадигмальна теорія і практика. Класифікація теорій та моделей соціальної роботи. Взаємозв'язок теорії та практики соціальної роботи.
109. Характеристика психодинамічної моделі соціальної роботи. Основні психоаналітичні техніки у роботі з клієнтами.
110. Характеристика зрілих (витіснення, проекція, раціоналізація, формування реакцій, сублімація) та незрілих (регресія, розщеплення, ізоляція афекту, проєктивна ідентифікація) форм психологічного захисту особистості.
111. Характеристика ключових технік індивідуальної та групової роботи з клієнтами: перенесення, контрперенесення та інтерпретація.
112. Характеристика біхевіористської моделі соціальної роботи. Основні терапевтичні підходи в рамках біхевіористської теорії. Різниця між принципами класичного та оперантного обумовлення.
113. Характеристика теорії соціального навчання. Використання у взаємодії соціальних працівників і клієнтів таких методів і технік: класичного обумовлення, систематичної десенсибілізації, поведінкового контракту, соціального моделювання.
114. Використання в окремих соціальних закладах системи оперантного навчання – "символічної економіки".
115. Характеристика когнітивної моделі соціальної роботи.
116. Характеристика раціонально-емотивної терапії А. Елліса, когнітивної терапії А. Бека, реальнісної терапії В. Глассера.
117. Використання у соціальній роботі когнітивно-біхевіористської моделі.
118. Характеристика гуманістичної моделі соціальної роботи. Використання у соціальній роботі концепції гештальттерапії Ф. Перлза.
119. Характеристика ідей та підходів екзистенційної моделі соціальної роботи.
120. Логотерапія В. Франкла. Обґрунтування доцільності використання цього методу в соціальній роботі з клієнтами.

121. Загальна характеристика соціологічних моделей соціальної роботи.
122. Використання системної моделі соціальної роботи. Характеристика явища синергії, притаманного соціальним системам. Чинники, завдяки яким виявляється синергія в роботі з випадком клієнта і групи.
123. Характеристика чинників еквіфінальності та мультифінальності, явищ реверберації та диференціації у межах теорії систем.
124. Характеристика екологічної моделі соціальної роботи, її центральна ідея. Ключові завдання соціального працівника з погляду екологічної теорії.
125. Характеристика концепцій: життєвого стресу, протистояння, ніші та ареалу, родинності, життєвих навичок.
126. Характеристика теорії ролей та основних концепцій, які вона охоплює. Шляхи використання їх у соціальній роботі. Ефект стигматизації. Шляхи позбавлення стигматизуючих впливів.
127. Характеристика соціально-радикальної моделі соціальної роботи.
128. Характеристика основних підходів у межах соціально-радикальної моделі соціальної роботи.
129. Характеристика підходів до практики соціальної роботи, що їх пропонує радикальний фемінізм.
130. Характеристика комплексних моделей соціальної роботи.
131. Кризове консультування й інтенсивний догляд (опіка) як найпоширеніші методи кризового втручання.
132. Характеристика технік психологічної підтримки, які соціальний працівник використовує під час кризового консультування.
133. Характеристика зосередженої на завданні моделі соціальної роботи.
134. Характеристика етапів діяльності соціального працівника відповідно до зосередженої на завданні моделі соціальної роботи. Сильні і слабкі сторони зосередженої на завданні практичної моделі соціальної роботи.
135. Характеристика сімейної терапії як моделі соціальної роботи.
136. Характеристика основних напрямів сімейної терапії: структурна сімейна терапія, стратегічний напрям у сімейній терапії, когнітивно-біхевіористський та екзистенційний напрями сімейної терапії.
137. Психосоціальна терапія: витоки, характеристика, перспективи розвитку. Найоптимальніші методи роботи у руслі психосоціальної моделі.
138. Можливості і обмеження застосування в українських умовах психосоціальної моделі соціальної роботи.
139. Характеристика соціально-педагогічної моделі соціальної роботи. Основні психолого-соціальні механізми соціалізації: імпринтинг, наслідування, ідентифікація, рефлексія, інтеріоризація, екстеріоризація.

140. Характеристика ресоціалізації як важливого компонента соціально-педагогічної моделі. Методи і форми роботи з клієнтами у руслі соціально-педагогічної моделі.